

Яненко Л.П., старший викладач
кафедри іноземних мов професійного спрямування,
Київський національний університет харчових технологій

Можливості когнітивної лінгвістики проти когнітивних дисонансів

Сьогодні на планеті почалася хвиля боротьби зі знищенням державної системи організації країн світу глобальними транснаціональними корпораціями (ТНК). Навіть республіканська партія на чолі з Президентом США Д.Трампом робить все більше заяв і дій явно антиглобалістського характеру. Такий крутий поворот стратегії створює значну напруженість у міжнародних відносинах і вимагає активного пошуку шляхів порозуміння різних народів і цивілізації. На жаль, саме ангlosакси зі своєю неокolonіальною політикою планомірно і послідовно впроваджували засоби створення масового когнітивного дисонансу у більшості населення планети, позбавляючи людей можливості розумно і свідомо сприймати шалений потік підступних кольорових голлівудських принад.

Нагадаємо, що когнітивний дисонанс - це психологічний дискомфорт, викликаний протиріччям між наявною сталою уявою та свіжою отриманою інформацією, фактами, явищами тощо. Авторство теорії когнітивного дисонансу належить психологові Леону Фестингеру. Подібні ситуації траплялися з людьми і раніше, але сьогодні вони стають нашою когнітивно-лінгвістичною карою. Наукове розуміння цього почалося з висновків Фестингера, що люди прагнуть до внутрішнього балансу між отриманою інформацією та власним уявленням і мотивами. Саме те протиріччя, яке виникає при порушенні цього балансу, він і назвав когнітивним дисонансом. Як і більшість термінів психологічної науки, поняття когнітивний дисонанс звучить загадково, але приховує досить просте явище. Назва його утворюється від двох слів *cognitio* (довідатися, пізнати) і *dissonantia* (невідповідність, протиріччя), що в перекладі може означати «відчути невідповідність», «відчути дискомфорт». Теоретично когнітивний дискомфорт повинен викликати прагнення або змінити своє уявлення та знання відповідно до реальності (тобто стимулювати процес пізнання), або перевірити ще раз джерело інформації на предмет її дійсності. Частіше всього на практиці не трапляється ні того, ні іншого, а процес загасає, не доставшись навіть до стадії дискомфорту — у головах 95% сучасного населення прекрасно вживаються повністю суперечливі факти та уявлення про них і людям «нормально». Британські вчені довели, що це пов'язано не з недоліками мозку, який є необхідним середовищем для виникнення хоч якої-небудь розумової реакції, а з тим, що людині просто все байдуже: або вона взагалі потонула у шаленому інформаційному потоці, або тому що для прояснення ситуації їй недостатньо знань. Також маємо багато випадків, коли люди опиняються у хронічному когнітивному дисонансі.

Проблема в тому, що, намагаючись подолати когнітивний дисонанс, людина часто зайнята не пошуком істини, а формальним приведенням знань і мотивів до спільного знаменника. Тому багато з людей справляються із внутрішніми протиріччями, використовуючи перше більш-менш підходяще виправдання. Частіше всього ми підсвідомо робимо це без участі нашого розуму, хоча саме розумовий дискомфорт лежить в основі когнітивного дисонансу. Назвімо декілька типових способів уникнути його за допомогою зниження рівня психологічної напруги, для чого людина неусвідомлено використовує наступні прийоми:

- відмовляється від спроб зрозуміти отриману інформацію, для чого буває потрібно поступитися своїми переконаннями, піти на поводу зовнішніх обставин, перестати поважати себе;
- переконує себе у тому, що зовнішні обставини настільки сильні та від них так багато залежить, що простіше поступитися своїми принципами. Проте можна взяти на озброєння методику позитивного мислення, яка дозволяє знайти позитивне навіть у безнадійних ситуаціях і сформулювати її у найбільш вигідному ракурсі;
- уникає своєї подальшої участі, щоб не потрапити у психологічний капкан, для чого можна зупиняти свою участь у подіях, якщо вони прийняли небажаний напрямок розвитку, а надалі навіть не допускати їхні наближення;
- відсіює дискомфортну інформацію шляхом здатності мозку відключати сприйняття тих фактів, спогадів, явищ тощо, які не є комфортними для Вас;
- має еластичну совість, здатну усувати будь-які психологічні дисонанси тощо.

Підкреслимо, що всі ці процеси відбуваються на рівні підсвідомості, тому ми не можемо навіть пояснити собі причину свого вчинку. Їх еволюційна ціль – тримати людину в зоні безпеки, не допускаючи, щоб вона потрапила у незручну ситуацію, яку важко зрозуміти. Наука теж не стоїть на місці, бо саме когнітивна лінгвістика та психіатрія мають рятувати розум сучасних людей. При цьому одним із самих потужних засобів для створення масового когнітивного дисонансу, що діє разом з релігійною міфологією, фінансовою пірамідою та казками про автоматичний ринок, стало глобальне використання англійської мови, жахлива неоднозначність слів якої створює психічний дискомфорт у населення неокolonізованих країн. Дійсно вже надто багато слів і понять англійською мовою мають десятки значень в мовах інших народів, причому із зовсім різним сенсом, часто прямо протилежним, що викликає значний когнітивний дисонанс при сприйнятті потрібної інформації. Значний час це явище повністю влаштовувало ангlosаксів з різноманітних ТНК у їх глобалістських зазіханнях, але це одночасно приводить до появи щорічно мільйонів нових слів та термінів саме у англійській мові, а з очисткою її засобами когнітивної лінгвістики вони явно не поспішали. Їх навіть не злякало те, що розробки штучного інтелекту в Японії, Китаї та Південній Кореї, де однозначність мови має вирішальне значення, значно випереджають США та ЄС. Так виникла ще одна глобальна криза, тепер вже розумового (когнітивного) характеру, що суттєво заважає оперативному порозумінню народів в умовах всіх інших перманентних криз сучасного світу.

Головним шляхом порятунку від глобальних проявів когнітивного дисонансу є не тільки жорстка боротьба із застосуванням хитрих популяційних маніпуляцій і навіть відвертої брехні ЗМІ, але й термінове використання сучасних результатів когнітивної лінгвістики, що мають забезпечити чистоту перш за все англійської та інших мов народів світу. Терміново потрібна когнітивна фільтрація словників і більш жорсткі домовленості щодо єдиних науково-технічних понять і термінів, уніфікації назв стандартів та одиниць вимірювання, технологічних складових подібних виробництв, особливо лікарських засобів тощо. Має бути реальна відповідальність за впровадження десятків назв одного і того ж, навіть в одній мові. Потрібно впроваджувати дієві правила використання контекстної інформації для отримання однозначного розуміння слова, речення, фрази, абзацу тощо. Також когнітивна лінгвістика має контролювати системність природного поширення образних засобів міжкультурної комунікації, можливості чого все більше розширюються з розвитком ІТ-технологій [1,2].

На шляху до розбудови єдиного Ноосферного суспільства планети Земля відпрацювання засобів очистки наших мов та створення єдиної дійсно ефективної мови міжнародної комунікації стає нагальною проблемою [3]. Саме розуміння цієї задачі і спільний рух у цьому напрямку дає можливість і надію на глобальне порозуміння народів вже сьогодні, коли вирішується доля всього людства.

Список використаної літератури

1. Какічев С.В., Ліщитович Л.І. Новий світовий лад – електронна цивілізація /С.В.Какічев, Л.І.Ліщитович / - Київ: КВІЦ, 2017. – 200 с.
2. Ліщитович Л.І. Ноосфера : наукове видання / Л.І.Ліщитович. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. – 308 с.
3. Яненко Л.П. Про когнітивну цінність різних мов для цифрової цивілізації. Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, 12 квітня 2018 р. /Л.П.Яненко/ - Київ: НТУ «КП», 2018. С.184-185.